

[B4ra] Dat .VIIJ. capittel:

Hoe heer Jan hem bereet maecte om de camp te vechten, ende hoe hy den ruese verwan ende vanden heydenen vervolcht wert.

Des morghens doe hem den dach vertoonde, is heer Jan ter kercken gegaen om misse te hooren, en[de] hy heeft dat lichaem ons Heeren ontfanghen om dat hy te beter bewaert sou-[B4rb]de zijn. Ende na der missen is hy te hove gegaen, daer hem een costelijck bancket bereyt was. Daer na zijn hem zijn wapenen ghebrocht, die by hem ghevonden waren. Ende de keyser halp hem selve¹ wapenen ende gaf hem tbeste paert dat hy in zijn hof hadde. De jonghe keyserinne gaf hem een costelijck zijden s[l]uyer² om aen zijn lance te [B4va] doen, ende begheerde dat hijt om harent wille voeren wilde ende daer toe gedencken.

Als heer Jan den sluyer aensach, zoo verblijde hy daer door seer in zijn herte ende danctese seer van haer goede gonste, ende wert zoo ghemoet om te strijden teghen den ruese van dat gesicht des sluyers dat van Gloriande quam, als Hector vanden aensicht der schoonder Helena was om te strijden tegen den Griecken. Ende als hy nu al ghewaepent ende opgheseten was, scheen hy soo recht oft hy uut den paerde ghewassen ware,³ ende zoo schoon datmen gheen schoonder creature aensien en mochte. De paus gaf hem de benedictie ende quijt scheldinghe van alle zijne sonden. Daer na nam hy oorlof⁴ aen alle de heeren ende aen des keyzers dochter, begheerende dat zy den Heere ootmoedelijck voor hem bidden soude. Ende met dien reet hy met grooter couragien te poorten uut ter plaetsen daer den camp gheschien zoude.

De keyser met alle de heeren waren om hem seer sorchvoudich,⁵ principalijck des keyzers dochter, de schoone Gloriande, want hy was

---

1. selve: eigenhandig

2. Muller [1590]: ssuyer

3. soo recht oft hy uut den paerde ghewassen ware: was hij zo een met zijn paard alsof hij ermee vergroeid was (als een centaur)

4. oorlof: afscheid

5. sorchvoudich: bezorgd

seer jonck ende teder, ende moeste hem verweeren teghen zoo grooten ende starcken ruese, zoo dat het deerlijck was te aensiene.

Dat gheruchte was seer groot onder tvolck dat heer Jan, de nieuwe ridder, den starcken ruese bevechten zoude. De gheheele stadt was in lijden. Maer de verrader Gouweron verblijden in zijnre herte ende sprac heymelijck dat zijt hoorden die neffens hem stonden: “Rijdt heenen! Nimmer mer en moet ghy wederomme keeren, ten zy tot uwer grooter schanden, oft blijven doot inden velde, ghy valsche vondelinc!”

Gloriande ginck nae haerder cameran ende viel op haer knien ende badt den Heere ootmoedelijc met weenende ooghen dat Hy den jonghen ridder victorie wilde verleenen tegen den starcken ruese.

Heer Jan is zoo ver-[B4vb]re ghereden dat hy quam ter plaetsen daer den camp gheschien zoude.

Als hem de ruese sach, zeyde hy: “O, du jonghelinck, ganck en[de] haelter noch ses oft seven tot dy die u helpen moghen, want mijn dijnre jammert⁶ overmits dat ghy zo schoonen jongelinck zijt, ende my dunct dat het groote schade waer dat ick dy versloeghe. Oft bidt Mahon dat hijt u vergheve, het quaet dat ghy van hem ghesproken hebt, ende ic sal dy weder laten gaen.”

Heer Jan antwoorde ende sprack: “Heer ruese, laedt staen deese woorden, want ghy sult haest sien die cracht ende macht Jhesu Christi. Stelt u ter weere ende beschermt u oft ghy wilt, want al ben ick jonck van jaren, die Heere der heeren sal my wel gratie geven om eenen hont te verwinnen!”

Als heer Jan dese woorden ghesproken hadde, zoo wert de ruese met gramschap onsteeken ende zeyde: “Wacht u nu,⁷ want ick sal u steeken ende slaen daer ick u vinden can!”

Met dien staken zy beyde haer paerden met sporen, ende elck reedt opt eynde vander banen,⁸ ende leyden haer lancen inde clincke⁹ ende

---

6. mijn dijnre jammert: ik heb medelijden met je

7. Wacht u nu: Pas goed op uzelf — nadat een van de twee kampvechters de ander gewaarschuwd heeft dat hij gaat aanvallen, is het gevecht officieel begonnen.

8. Alsof het een strijdperk is, waarin de ridders een eigen baan hebben.

9. clincke: mechaniek op het zadel, waarin een ridder zijn lans horizontaal kon laten rusten, vergelijkbaar met een ‘dol’ in een roeiboot.

quamen met eenen dros¹⁰ aen malcander. Maer de ruese quam aen heer Jan met zoo grooter cracht dat hy hem een groote wonde gaf, ende stack hem tusschen schilt ende helm alzo dat hy hem de mouwen vanden harnasch doorstack. Ende de steke was zo groote dat de ruese zijn lancie brac. Ende heer Jan stack den ruese in zijn schilt zoo groffelijck¹¹ dat zijn lance oock in stucken spranck e[nde] dat beyde de paerden op haer hamen¹² saten. Schoonder joeste¹³ en hadde noyt man ghesien! De ruese was eerst in z[ij]n gheryde ende nam een versche lance. Hy quam snellijcken met grooter cracht ghreedden ende meende heer Jan te doorrijden, maer heer Jan ontspra[n]ck¹⁴ hem den steecke ende sloech den ruese zijn slinckerhant af. Doen wert de ruese¹⁵ seer toornich ende greep zijn sweert ende [C1ra] sloech na heer Jan ende geraeckte hem op zijn schouder alzo dat hy een grote wonde ontfinck. Heer Jan siende dat hy noch eens gequetst was, track wat achter waerts, denckende hoe hy den ruese vanden paerde soude gecrijgen, want hy op het zijn niet sonder groot perijckel comen conde. Aldus staende ende fantaserende nam hy zijn swaert met beyde handen ende stack des ruesen paerdt onder inden buyck dattet doot ter aerden viel, ende de ruese viel onder.

Doen worde de ruese gram ende seyde: “Tfy moet u werden¹⁶ dat ghy uwen moet¹⁷ wreect over een beeste!”

Heer Jan zeyde: “’t Waer wel in mijnder macht over u te wreecken, maer men sal my niet verwijten dat ick een leggende man slaen sal.”

De ruese stont op ende ginck heer Jan sterckelijc bevechten, ende heer Jan weerde hem vromelijc alzo dat zy beyde seer vermoeyt ende gewont waren. Ten lesten nam de ruese zijn ghijsarme¹⁸ ende sloech nae heer Jan zoo vreeslijcken slach dat hy in groter vresen was. Maer heer Jan ontspronc den slach, ende de ruese sloech den stock zoo stijf

---

10. dros: enorme klap

11. groffelijck: krachtig

12. hamen: hammen

13. joeste: steek(spel)

14. Muller [1590]: ontsprack

15. Muller [1590]: Rueser

16. Tfy moet u werden: Schaamt u!

17. moet: chagrijn

18. ghijsarme: strijdbijl met lange steel met punt of haak

in d'eerde dat hyse niet uut krijghen en conde. Doen verhaelde¹⁹ heer Jan zijnen slach ende sloech den ruese zijn ander handt af. Ende de ruese viel ter aerden.

Heer Jan seyde: “Staet op, heer ruese, ende vecht nu teghen my! Ghy wildet teghen mijnder ses oft seven vechten?”

De ruese riep: “Cort my mijn pijn, want ick lijde duysent dooden!”
Doen nam hy zijn swaert ende sloech den ruese zijn hoofd af.

De soudaen van Persen, siende dat zijn ruese verwonnen was, sprac tot zijn heeren aldus: “Ghy heeren, wat soudijer af segghen oft wy desen vermaledijden Kersten ghevanghen namen ofte doot sloegen overmits de groote schande die hi ons ghedaen heeft? Wy souden onsen moet daer mede vercoelen.”

Doen zeyde de ammirael: “Ghy heeren, wat wildy maken? [T]waer ons eewige schande [C1rb] dat wy ons ghelofte souden breecken, want wy den Kersten vast gheleyde hebben toegheseyt. Mahon soude ons plaghen in dien wy ons ghelofte braken!”

Ter wylen dat zy aldus in twijfel waren, zo heeft heer Jan des ruesen hoofd aende sadel van zijnen paerde gebonden ende meende zoo wech na der stadt te rijden, maer de heydenen ha[d]den hem den wech ter wijlen ondergaen,²⁰ want hy was belegen²¹ aen allen zijden. Doen hy dit sach, was hy in groter vresen, want hy en wist niet werwaerts rijden. Hy sprack: “O, Godt, helpt my nu uut deeser noot, want ick Uwer hulpen van doen hebbe! Ick moet my nu hier ter weere stellen. Blijf ic doot, wilt doch mijn arme ziele in U bewaringhe nemen!”

Doen heer Jan sach dat het ymmers zijn moeste, ghaf hy zijn paert de sporen ende reet onder den hoop. Daer beghonst hy af te slaen handen ende voeten. Hy hadde den arm zoo ghoet: wat teeghen hem quam, hy moeste wijcken oft opt velt doot blijven, want hy velde al dat teghen hem quam, alsoo dat hy de eerste ende tweede schare doorbrack. Doen genaecte daer noch de derde schare, daer hy noch moeste door breecken. Hy hadde oock ontfaen menige wonde, ende

---

19. verhaelde ... zijnen slach: haalde opnieuw uit

20. ondergaen: versperd

21. belegen aen allen zijden: omsingeld

hy begonste moede te worden, alsoo dat hy met groter noot de derde schare doorbrac ende ontquam uut haeren handen.

Het begonste seer ten avonde te ghenaken. Doen hy ontreden was on[t]rendt²² twee boochschooten weechs, zoo reet hy een voedt padt in ende gheraecte in een bosch, alzo dat zy niet en wisten waer dat zy hem verloren hadden.

Doen hy zoo verre was dat zy hem niet gevolghen en conden, zo spranck hy vanden paerde ende dede zijn wapenen uut. Hy liet zijn paert een weynich ghaen weyden, [dat]²³ oock meenighe wonde ontfan[ghen hadde].²⁴ Heer Jan hadde oock dien dach ontfanghen achthien groote wonden. [C1va] Hy schuerde zijn wapenrock in stucken, daer mede hy zijn wonden verbandt. Doen begonste hem seere te hongheren, maer de spijsse was hem daer seer onghereet alzo dat hy hem daer inne te vreden moeste stellen, ende ginck hem een weynich rusten.

Niet langhe daer nae zoo ghinck hy hem wapenen ende spranck op zijn paert, twelck noch seer vermoyt was, ende nam zijnen wech na Romem.

De schone Gloriande hadde groot verlanghen waer haren ridder blijven mochte, ende badt onsen Heere ootmoedelijck met uutstortende tranen dat Hy haeren campioen voor alle ongheval beschermen wilde.

Nu heeft heer Jan zo langhe ghereden dat hy der stadt be[g]onste²⁵ te genaken, ende de poorten waeren noch gheslooten, want het was ontrendt der sonnen opganck.

Ende des keysers dochter was des morghens vroeck ter tinnen gheleghen²⁶ om te weten oft zi van haren ridder niet vernemen en zoude. Ten lesten sach zy den ridder van verre comen ghereden. Doen

---

22. Muller [1590]: onrendt

23. Ontbreekt in Muller [1590].

24. Muller [1590]: oock meenighe wonde ontfan- hadde oock meenighe wonde ontfanghen.

25. Muller [1590]: bestonste — een mogelijk alternatief is: bestont

26. ter tinnen gheleghen: boven op de muur op een ligbank

hy de stadt begonste te genaken, so wert zy hem kennende by zyn wapenen ende by zynen schilde. Nochtans waren sy seer doorhouwen. De jofvrouwe is haestelijck by haren vader ghegaen ende sprack hem aen in deser manieren: “Mijn beminde vader, ic hebbe onsen campioen ghesien van boven uut der tinnen. Hy heeft den ruese verwonnen, want hy bringhet thooft van den ruese aen zynen sadel gebonden. Daeromme onsluyt de poorte ende laet hem inne rijden ende gheeft hem dat hy verdient heeft, want hy is de beste ende de vroomste die onder der sonnen leeft!”²⁷

De verrader Gouweron dit hoorende, trock den keyser aen d’een zijde ende sprack hem secretelijck aen ende zeyde: “Heer keyser, wat wildy maken? Indien ghy dese vondelinck nu inne laedt, hy sal tgheheele hof in onruste stellen, want door u dochter sal hy eenen grooten [C1vb] aenhanck ghec[r]ijgen, alzo datmen u voortaan voor geen keyser meer houden en sal. Daeromme raede ick u dat ghy de poorte ghesloten houdt nu de ruese verslegghen is. Al blijft hy daer buyten, daer en leydt niet veel aen.”²⁸

Die selve rieden alle de ander heeren die van Gouwerons partie ende maghen waren.

De keyser dit hoorende ende overmits dat hy een out, vreedsamich man was, zo gaf hy zyn consent daer toe ende maecte Gouweron overste vander stadt om alle dinck wel te beschicken. Ende Gouweron dede de poorten gheslooten ho[u]den, hoopende dat heer Jan van den heydenen verslegghen zoude blijven.

---

27. In *Johan uz dem Virgiere* volgt hierna: “Ir sint bi alten dagen, herre min, | Ir enmogent dem lande nit nutze sin. | Ir solnt bevelhen im uwer krone.” (r. 1503-1505).

28. daer en leydt niet veel aen: dat is niet zo erg